

3. Белкин, П.Г., Емельянов, Е.Н., Иванов, М.А., Социальнопсихологическая адаптация молодого специалиста в научном коллективе, М., 1987.
 4. Дубровин, Д. Н., Психологическая адаптация как фактор личностного самоопределения в старшем подростковом возраст//Мир психологии: Научно-методический журнал, 2007, № 4, сс. 64-75.
 5. Георгиевский, А.Б., Эволюция адаптации, Наука, Л., 1989.
 6. Кряжева, И.К., Социально-психологические факторы адаптированности личности: автореф. дис. ... канд. психол. Наук, М., 1980.
 7. Ольшанский, Д. В., Адаптация социальная // Философский энциклопедический словарь, Сов.Энциклопедия, М., 1983.
 8. Реан, А.А., Кудашев, А.Р., Баранов, А.А., Психология адаптации личности, СПб., Прайм-ЕВРОЗНАК, 2008.
 9. Реан, А.А., К проблеме социальной адаптации//Вестник СПбГУ. Сер. 6, 1995, Вып. № 3, сс.74-79.
 10. Степанова, С.И., Биоритмологические аспекты адаптации, Наука, М., 1986.
-

ANTREPRENORIATUL ȘI VALORILE PROFESIONALE ALE STUDENȚILOR PSIHOLOGI

*Olga ELPUJAN, doctorandă,
Petru JELESCU, dr. hab., prof. univ.*

Summary

Entrepreneurship is an opportunity for a successful career for future psychologists. The development of entrepreneurial skills to students in psychology has led us to evaluate their professional values and determine to what extent professional values tangible to entrepreneurship persist. In this article we present the results of the research which, we believe, are relevant to the initial training of students psychologists.

La etapa actuală, Republica Moldova urmează calea spre economia de piață, democrație și libertate. Acestea sunt niște valori umane majore și incontestabile.

În economia de piață un rol deosebit îl joacă antreprenoriatul și antreprenorii. Ca noțiune, *antreprenoriatul* este conceput diferit. În DEX, deocamdată, cuvântul dat nu figurează. Ca factor de producție propriu sistemelor economice bazate pe concurență și liberă inițiativă, *antreprenoriatul* se referă la capacitatea unei persoane de a-și pune în practică ideile [4, p. 15]. În viziunea cercetătorului american J. Timmons, antreprenoriatul este „*abilitatea de a crea și construi ceva, practic, din nimic. Capacitatea de a sesiza oportunitățile, acolo unde alții văd haos, contradicție și confuzie*” [apud 3, p. 8]. Antreprenoriatul este definit de către Comisia Europeană ca fiind „starea de spirit și procesul generării și inovării unui management rațional, într-o organizație nouă sau deja existentă” [2, p. 2], acesta fiind relevant și pentru Republica Moldova.

Potrivit lui Joseph A. Schumpeter (1883-1950), *antreprenorul* este o persoană care realizează „noi combinații” de astfel de lucruri, precum introducerea de noi produse sau procese, identificarea de noi piețe de export sau a surselor de aprovizionare, sau prin crearea de noi tipuri de organizare [apud 1].

A. Solcan, sintetizând viziunile mai multor specialiști recunoscuți în domeniul antreprenoriatului (H. Stevenson, J. Timmons, P. Drucker, Ov. Nicolescu, C. Sasu, etc.), evidențiază trăsăturile social-psihologice cel mai frecvent atribuite întreprinzătorului de succes: nevoia de realizare, spiritul inovator, încrederea în sine, sesizarea oportunităților, asumarea riscului, perseverența, potențialul energetic [apud 3, p. 25].

Competențele antreprenoriale transversale pot fi definite ca „un sistem de cunoștințe de afaceri, aptitudini și atitudini esențiale, printre care se regăsește creativitatea, spiritul de inițiativă, tenacitatea, spiritul de echipă, capacitatea de înțelegere și asumare a riscului, simțul responsabilității, care ajută indivizii să transforme

ideile în acțiuni și care mărește în mod radical capacitatea de inserție profesională” [5, p. 6].

Dezvoltarea competențelor antreprenoriale la studenții psihologi ne-a determinat să evaluăm valorile lor profesionale în domeniul respectiv. În acest sens, ne-am axat pe capacitatea studenților de a selecta registrul de valori preferențiale dintr-un set de valori propus. În acest scop, am administrat *Chestionarul pentru identificarea valorilor profesionale* (D. E. Super) [6], privind cercetarea și determinarea valorilor pe care viitorii psihologi, psihologii practicieni le consideră prioritare în activitatea profesională. Prezentul chestionar permite determinarea corespunderii/necorespunderii dintre profesia pe care vor să o îmbrățișeze studenții psihologi sau o practică și valorile acestora. Chestionarul cuprinde 15 factori, după cum urmează:

1. **Altruism** – profesii care vizează lucrul cu oamenii și contribuie la ameliorarea vieții acestora: medicină, relații umane, asistență socială, învățământ etc.

2. **Simț estetic** – profesii care permit realizarea unor obiecte de artă, artizanat etc.

3. **Creativitate** – activități care permit crearea unor noi produse, aplicarea noilor idei în profesii tehnice, științifice, literare, organizatorice etc.

4. **Stimulare intelectuală** – activități care oferă posibilitatea de a învăța ceva nou și solicită o gândire independentă, reflecții abstracte.

5. **Reușita obiectuală** (obiectivă) – munci cu caracter executiv, finalizate prin produse concrete.

6. **Independență** – ocupații care permit persoanei să lucreze după propriul ei ritm și să aplice noile idei, concepții.

7. **Prestigiu** – ocupații cu un statut social ridicat care conferă importantă și impun respect.

8. **Conducere** – profesii care oferă posibilitatea de a planifica și organiza munca altora.

9. **Avantaje materiale** – valoare asociată unor munci cu remunerare mai avantajoasă, tendința de orientare după câștiguri materiale.

10. **Siguranță** – valoare asociată unor profesii care prezintă certitudinea menținerii lor, asigurarea aceluiași tip de muncă și garantarea veniturilor materiale.

11. **Ambianța muncii** – ocupații în condiții bune de muncă.

12. **Relații cu superiorii** – alegerea locului de muncă în conformitate cu cadrele de conducere din domeniul respectiv.

13. **Relații cu colegii de muncă** – alegerea locului de muncă după criteriul unor relații bune în colectivul de muncă.

14. **Modul de viață** pe care îl implică profesia – valori asociate unei așa activități care permite a duce un mod de viață corespunzător aspirațiilor persoanei respective.

15. **Varietate** – profesii care permit diverse activități variate, irepetabile, orientate spre satisfacții personale.

Cercetarea experimentală s-a realizat în perioada februarie – mai 2017, cu studenții de la Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Facultatea *Științe ale Educației, Psihologie și Arte*. Eșantionul de cercetare a fost constituit din 74 de subiecți (67 de sex feminin, 7 de sex masculin), dintre care 66 de studenți psihologi și, pentru comparare, 8 absolvenți cu stagiul cuprins între 2-10 ani. În funcție de ciclul de studiu, studenții psihologi au fost distribuiți astfel: 41 ciclul licență, anul I, II, III (36 de sex feminin și 5 de sex masculin) specialitatea *Psihologie*, cu vârste cuprinse între 19 și 29 de ani, media grupului fiind 20,6 ani și 25 ciclul II, studii de masterat (23 de sex feminin și 2 de sex masculin), specialitățile *Consiliere psihologică în instituții și organizații*, *Consiliere juridică*, cu vârste cuprinse între 22-45 de ani, media grupului fiind 28,2 ani. Absolvenții Facultății *Științe ale Educației, Psihologie și Arte*, specialitatea *Psihologie* sunt angajați în câmpul muncii în municipiul Bălți (8 de sex feminin) cu vârste cuprinse între 23 și 49 de ani, media grupului fiind 35,9 ani.

Ca urmare a identificării profilului valoric al studenților psihologi de la ciclul I și II de studii, ne-am propus să determinăm, în ce măsură persistă valorile antreprenoriale la psihologii în formare.

Pentru fiecare subiect s-au introdus primele 5 valori profesionale cu cel mai mare punctaj.

Analizând rezultatele din Figura 1, observăm că valorile cu **cea mai mare** prioritate la studenții psihologi, ciclul I, licență sunt: *ambianța de lucru, stilul de viață* (apreciate de 25 de studenți), *creativitate, relațiile cu superiorii* (apreciate de 21 de studenți), *altruism*, (apreciată de 20 de studenți). Valorile care înregistrează o frecvență **medie** sunt: *varietate, reușită obiectivată, siguranță* (apreciate de 16-17 studenți). Menționăm că valoarea cu frecvența **cea mai mică** este *simț estetic* (apreciată de 3 studenți). Orientările valorice dominante la studenții psihologi, ciclul I, vorbesc despre necesitatea de a munci în condiții bune de muncă, de a realiza activități care permit crearea unor noi produse, aplicarea noilor idei în practică; reflectă aspirația studenților de a lucra cu oamenii și a contribui la ameliorarea vieții acestora.

Valorile profesionale tangente cu valorile antreprenoriale se atestă ca **prioritate** la studenții ciclului I doar în ceea ce privește *creativitatea* și *varietatea*. Celelalte valori tangente antreprenoriatului, ca *independența, prestigiul, conducerea altora, avantaje materiale*, au atins cote **medii** (de la 8 la 10 aprecieri).

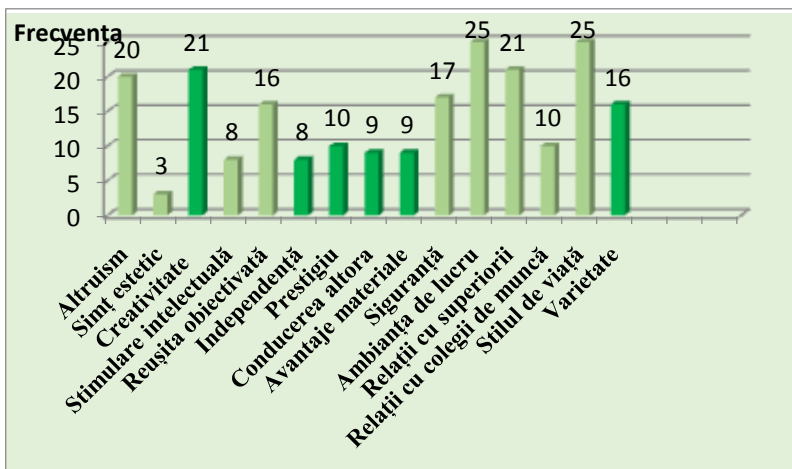

Fig. 1. Reprezentarea grafică a valorilor profesionale la studenții psihologi, ciclul I, licență.

Studenții psihologi, ciclul II (vezi Fig. 2), *cele mai dese* referiri le-au făcut pentru categoriile: *varietate* (apreciată de 16 studenți), *ambianța de lucru* (apreciată de 14 studenți), *reușita obiectivă*, *relațiile cu superiorii*, *relațiile cu colegii de muncă* (apreciate de 11 studenți). Așa valori profesionale, precum *altruismul*, *creativitatea*, *prestigiul*, *conducerea altora* au atins cote *medii*. Constatăm interesul *scăzut* al respondenților pentru așa valori ca *stimulare intelectuală*, *independență*, *avantaje materiale*, *simț estetic*. Orientarea valorică *varietate* ne vorbește despre dorința studenților ciclului II de a practica un domeniu profesional care permite realizarea diverselor activități, irepetabile, orientate spre satisfacții personale, dar și să realizeze munci cu caracter executiv, finalizate prin produse concrete. Pentru viitorii specialiști psihologi este important să desfășoare activitățile în condiții bune de muncă; este importantă calitatea relațiilor cu colegii de muncă și superiorii.

Dintre valorile relevante pentru antreprenoriat, identificăm *varietatea* (apreciată de 16 studenți), *creativitatea*, *prestigiul*, care au

atins cote medii. Interes și mai mic se observă față de următoarele valori: *independență, avantaje materiale, conducerea altora.*

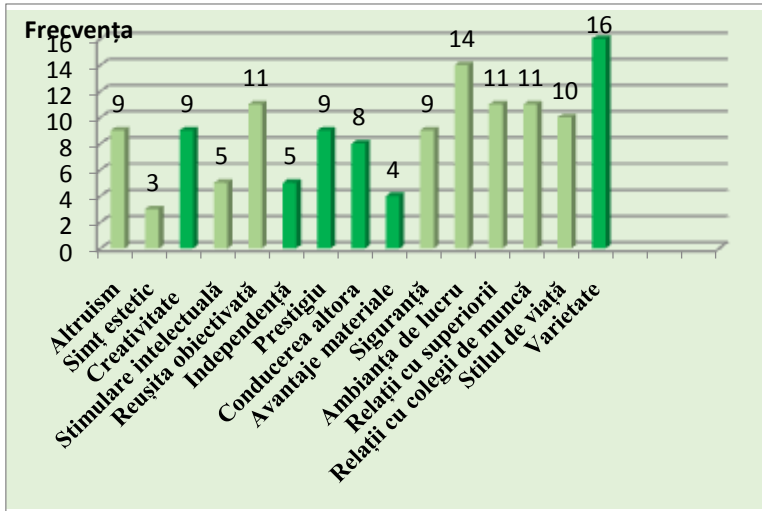

Fig. 2. Valorile profesionale la studenții psihologi, ciclul II, masterat.

Valorile profesionale cel mai mult apreciate de către psihologii angajați în câmpul muncii (Fig. 3) sunt: *siguranță* (apreciată de 8 studenți), *relații cu colegii de muncă*, *varietate* (apreciate de 8 studenți), *relațiile cu superiorii*, *stilul de viață*. Pentru angajați este prioritară certitudinea menținerii profesionale, asigurarea aceluiași tip de muncă și garantarea veniturilor materiale; practicarea unui domeniu profesional, care permite realizarea diverselor activități, irepetabile, orientate spre satisfacții personale. Mai puțin importante pentru angajați sunt valorile: *simț estetic*, *creativitate*, *stimulare materială*, *reușită obiectivă*, *prestigiu*. Este important să menționăm frecvența redusă a valorilor relevante pentru antreprenoriat cu excepția *varietății*.

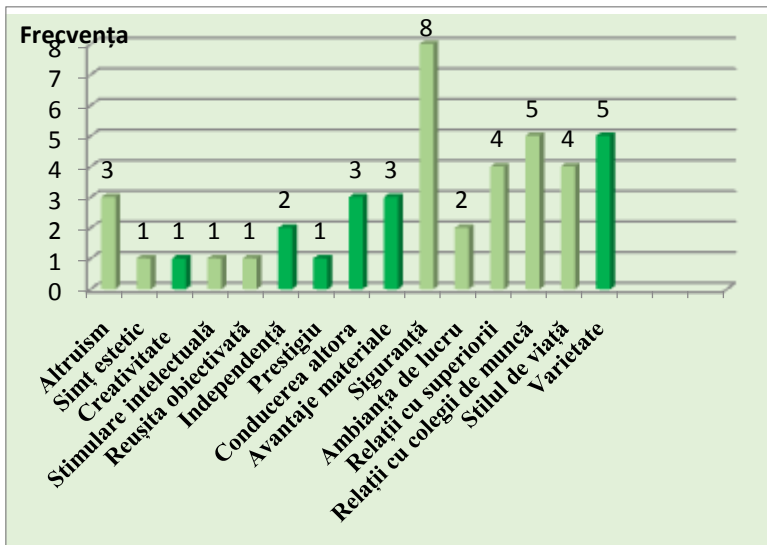

Fig. 3. Valorile profesionale la psihologii angajați în câmpul muncii.

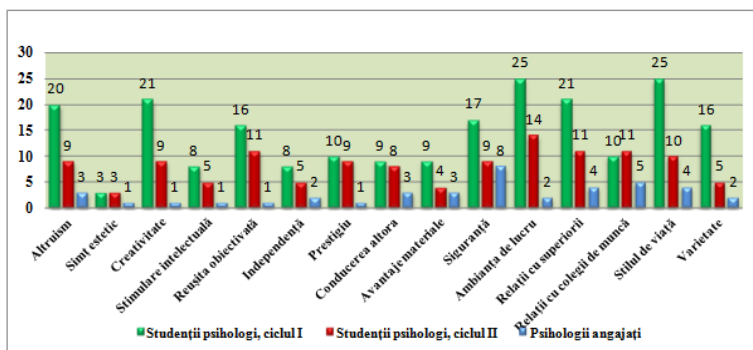

Fig. 4. Reprezentarea grafică comparativă a valorilor profesionale la cele trei categorii de subiecți cercetați.

În urma aplicării Chestionarului pentru identificarea valorilor profesionale (D. E. Super), am obținut anumite rezultate, care ne permit să tragem următoarele concluzii (Fig. 4):

1. Configurația sistemului de valori profesionale ale studenților psihologi ne oferă posibilitatea de a dezvolta comportamente pentru deschidere la valorile antreprenoriale, care, ulterior, vor fi interiorizate și vor servi ca premisă în formarea competențelor antreprenoriale.
2. Valorile profesionale variază de la un ciclu de studiu la altul, cu excepția valorii *ambianța de lucru* care este prioritară pentru studenții ciclului I și II de studiu, ceea ce indică concepții bine formate despre stilul de activitate pe care doresc să-l desfășoare, o orientare clară spre domeniul ales.
3. Valorile relevante pentru antreprenoriat au atins cote medii sau joase, ceea ce denotă că antreprenoriatul nu este o prioritate pentru viitorii psihologi.
4. În opinia noastră, studenții psihologi vor achiziționa competențele antreprenoriale (ca și competențe-cheie), dacă demersul educațional va fi orientat pe fortificarea atât a valorilor profesionale cât și a valorilor antreprenoriale, precum: *creativitatea, independența, prestigiul, conducerea altora, avantajele materiale, varietatea.*

Bibliografie

1. Casson, Mark, Entrepreneurship. Online: <http://www.econlib.org/library/Enc1/Entrepreneurship.html> (vizitat 20.08.2017).
2. Drăgan, Mihaela, Studiu privind importanța competențelor antreprenoriale pe piața muncii. On-line: <https://econ.ubbcluj.ro/> (vizitat 30.11.2017).
3. Solcan, Angela, Bazele antreprenoriatului. Inițierea unei mici afaceri, Elena-V. I., Chișinău, 2006.
4. Șerban, Andreia, Chicioleanu, Mihai, Hainagiu, Simona, Cultura antreprenorială. Suport de curs. <http://37.128.225.78/attachments/article/173/modul%201.pdf> (vizitat 18.01.2017).

5. Thematic Working Group on Entrepreneurship Education Final Report, november 2014 <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0795:FIN:ro:PDF> (vizitat 10.03.2018).
6. <https://ru.scribd.com/document/211826962/Chestionar-de-Valori-Profesionale-D-Super> (vizitat 10.03.2018).

ОСОБЕННОСТИ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО ВЫГОРАНИЯ У РАБОТНИКОВ СКОРОЙ ПОМОЩИ

Жанна РАКУ, др. хаб., проф.

Summary

The article describes the emotional burnout at workers at emergency medical services. One of the characteristic specific for ambulance medics are tension as unfavorable symptom of emotional burnout. Medics have high level of emotional burnout which manifests in chronic emotional and psychic tiredness, increased irritability and disposition to depressive state.

Проблематика эмоционального выгорания сотрудников является актуальной в современной психологии, так оно является формой профессиональной деформации личности [1, 2, 3]. При этом выделены сферы трудовой деятельности, в которых работники более подвержены синдрому «burnout», к ним относятся медики [5, 6]. В нашем пилотажном исследовании изучались особенности эмоционального выгорания у работников скорой помощи [4]. Были протестированы 17 работников скорой помощи (9 врачей и 8 фельдшеров) с использованием методов: Тест диагностики уровня эмоционального выгорания В.В. Бойко, методика А.А. Рукавишникова психического выгорания и Тест Самочувствие. Активность. Настроение [1].

В продолжение представим полученные результаты. Так, в исследуемой группе испытуемых был выявлен достаточно высокий уровень эмоционального выгорания (ИП=124,9), для